

Vestlandsforskning
Boks 163, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 67 61 50
Internett: www.vestforsk.no

VF-notat 15/2005

Ungdomsbarometeret 2005

-kortversjon av VF-rapport

Hogne Lerøy Sataøen, Marius Knagenhjelm

VF Notat

Tittel Ungdomsbarometeret 2005: Kortversjon	Notat nr. 15/2005
	Dato 23.12.2005
	Gradering Open
Prosjekttittel Ungdomsbarometer Sogn og Fjordane	Sidetal 18
	Prosjektnr. 6015
Forskarar Hogne Lerøy Sataøen, Marius Knagenhjelm	Prosjektansvarleg
Oppdragsgjevar Sparebanken Sogn og Fjordane Innovasjon Noreg	Emneord Ungdom, haldningar
Samandrag Ungdomsbarometeret 2005 er ei spørjegransking retta mot sisteårselevar på vidaregåande skular i Sogn og Fjordane. Undersøkinga har to siktemål. Det første er å samle informasjon og kunnskap om ungdom i Sogn og Fjordane sine tankar og val. Her fokuserer vi særleg på korleis ungdommen i fylket tenkjer kring utdanning, arbeidsliv og (attende)flytting. Den andre målsetjinga er å bidra til å gje ungdom informasjon om kva ei framtid i fylket kan by på av moglegheiter og utfordringar. Dette skjer dels i sjølve undersøkinga, og dels i formidlinga gjennom Furore-satsinga. Ungdomsbarometeret er starta opp på andre året, med mål om å bli ein informasjonsbase over kva ungdommane i Sogn og Fjordane meiner om fylket og framtida. I år har vi i tillegg valt å utvide undersøkinga med ein kvalitativt orientert studie av Stryn vgs. Målet er både å få ei djupare forståing av hovudtrekka i surveyen, og å fokusere på Stryn sine ambisjonar om å utvikle ein entreprenørorientering blant ungdom	
ISSN: 0804-8835	Pris

Føreord

Dette notatet bygger på resultatata frå Ungdomsbarometeret 2005. Undersøkinga er starta opp på andre året, og vil vonaleg bli ein rik informasjonsbase over kva ungdom i Sogn og Fjordane meiner om fylket og framtida. Nytt av året er at granskinga er utvida med ein kvalitativt orientert studie av ein utvalt skule i fylket; i år er dette Stryn vidaregåande skule. Siktemålet her er både å få ei betre og djupare forståing av hovudtrekka i surveyen, i tillegg til å sjå meir spesielt på verknadene av Stryn sitt fokus på entreprenørskap og ungdomsbedrifter.

Dette notatet – ein popularisert kortversjon av hovudrapporten – tek sikte på å formidle dei viktigaste funna i undersøkinga, utan at resultatata frå kvart einskilt spørsmål blir presentert. Framstillinga er òg tenkt å vere noko meir lettlest og tilgjengeleg enn hovudrapporten.

Det er fleire som skal takkast for at denne rapporten kan tuftast på eit godt empirisk materiale: først og fremst elevane som har svart på undersøkinga, spesielt dei som stilte opp til djubdeintervju i Stryn. I denne samanhengen takkar vi òg særskilt lærarane Helge Gjørven og Margunn Skiftesvik. Knut Grinde i Sogn og Fjordane fylkeskommune skal ha takk for informasjonsarbeid overfor dei ulike skulane. For informasjon og materiell om entreprenørskap og ungdomsbedrifter takkar vi Ivar Offerdal ved Høgskulen i Sogn og Fjordane.

Sogndal, 23. Desember 2005

Hogne Lerøy Sataøen
Marius Knagenhjelm

Innhald

Føreord	3
Samandrag	5
1.0 Innleiing	7
2.0 Metode.....	7
2.1 Kvantitativ tilnærming	Feil! Bokmerke er ikke definert.
2.2 Kvalitativ tilnærming	Feil! Bokmerke er ikke definert.
3.0 Kvantitativ undersøking	9
3.1 Deloppsummering for tema etablering av bedrift	9
3.2 Deloppsummering for tema jobb og næring i Sogn og Fjordane.....	9
3.3 Deloppsummering for tema fylket og framtida.....	10
3.4 Deloppsummering av tema livet i Sogn og Fjordane.....	11
3.5 Deloppsummering av tema reise og internasjonalisering:	11
4.0 Kvalitativ undersøking	12
4.1 Sogn og Fjordane som pioner – Stryn som Fyrtårn	12
5.2 Oppleving av å bu i Sogn og Fjordane	15
5.0 Oppsummering	17
6.0 Litteratur.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.

Tabellar

Tabell 2.1 syner kor mange prosent av totalpopulasjonen som har respondert fordelt på studieretning og kjønn.....	8
Tabell 2.2 Oversyn over informantar til djubdeintervju ved Stryn vidaregåande skule	9
Tabell 4.1 Skjematisk oversyn over korleis informantane opplever å bu i Stryn vs. ein by	16

Samandrag

Ungdomsbarometeret er ei undersøking blant ungdomar i Sogn og Fjordane. Granskinga tek sikte på å systematisere informasjon om kva ungdomane tykkjer om livet i fylket. Undersøkinga er retta mot andreklassingar på yrkesfag og tredjeklassingar på allmenne fag i Sogn og Fjordane. Barometeret er tufta på to datakjelder; ei spørjeskjemaundersøking for alle elevane, samt djubdeintervju med nokre utvalte elevar. Til saman er det 704 elevar som har svara på spørjeskjemaundersøkinga, noko som gjev ein svarprosent på 42. Djubdeintervjua omfattar til saman 13 elevar ved Stryn vidaregåande skule. Denne skulen er blinka ut fordi ein her har arbeidd målretta med entreprenørskap over lengre tid. Tallgrunlaget er noko betre i årets undersøking samanlikna med Ungdomsbarometeret 2004. Svarprosenten er auka, i tillegg til at vi har betre representasjon av dei ulike gruppene i undersøkinga.

Ungdomsbarometeret 2005 er ei vidareføring av tilsvarende gransking frå 2004. Hovudmønsteret i årets undersøking er mykje det same som i fjor, men det er grunn til å peike på at ungdom i år legg for dagen ei meir positiv holdning til fylket. Dette gjev seg utslag på fleire av spørsmåla, ikkje minst i forhold til kva ungdom meiner om næringslivet i Sogn og Fjordane.

Den positive tendensen finn vi att i den første bolken av Ungdomsbarometeret, som handlar om bedriftsetablering. Her finn vi for det første ein auke i andelen ungdomar som har delteke i ungdoms- og elevbedrifter, samanlikna med i fjor. For det andre ser vi at 41 prosent av ungdomane i undersøkinga svarar at dei kan tenkje seg å starte eiga bedrift. Dette er ein auke på seks prosentpoeng i høve til fjoråret. Hovudgrunnen til kvifor ungdom ønskjer å etablere bedrift er lysta til å "skape noko sjølv." Dette er ei endring frå i fjor då det var større oppslutnad kring kategorien "tjene masse pengar."

I undersøkinga har vi òg spurt ungdomane om å vurdere bedrifter dei kjenner i fylket. Resultata syner at ungdomane meiner bedriftene er meir framtidsretta enn tradisjonelle, og meir spennande enn kjedelege. Denne holdninga er vidare meir framtrekande blant gutar enn blant jenter, og er meir tydeleg blant yrkesfagselevar enn blant allmennfagselevar. I tillegg er det slik at denne positive oppfatninga av bedrifter ungdomen kjenner til i fylket er sterkare i år enn ved fjorårets undersøking. Likevel viser det seg at det er ei utbreidd oppfatning av at primærnæringane jordbruk, skogbruk og fiske er dei viktigaste kjeldene til sysselsetting i fylket. Dette er samstundes næringar dei færreste ønskjer å få seg jobb i. Slik ser vi òg at ungdommane si oppfatning av jobbane i fylket ikkje harmonerer med det dei sjølve kan tenkje seg å arbeide med.

Tala om synet på framtida er positiv lesing sett i eit Sogn og Fjordane-perspektiv. Halvparten av ungdommane trur fylket vil utvikle seg i positiv retning. I motsetnad til i fjor kan vi *ikkje* seie at det er store forskjellar mellom studieretning eller kjønn når det gjeld nett dette spørsmålet. Når det gjeld framtidsplanar, er det 54 prosent av dei spurte svara at dei ønskjer å ta høgere utdanning. Det er svært få som opplyser at dei ikkje ønskjer å gå meir på skule. I desse tala ligg det ei vesentleg utfordring for fylket. Ikkje minst er det slik fordi undersøkinga også viser at respondentane i stor grad ønskjer ei lang utdanning (over fem år), noko som i hovudsak ikkje er foreneleg med ei framtid i fylket på kort sikt. Likevel viser resultata at ungdom i fylket ikkje er framande for å bu i Sogn og Fjordane - på litt lengre sikt. Heile 65 prosent av elevane svara at dei "har lyst til å bu her," eller "har lyst til å bu her, men først om nokre år." Den gruppa som i størst grad gjev uttrykk for at dei har lyst til å bu i fylket er gutar på yrkesretta fag. Det er òg interessant å merke seg at andelen som svarar at dei ikkje vil bu i Sogn og Fjordane er låg for alle grupper av respondentar.

I haust har det vore fleire oppslag i pressa om at ungdom i Sogn og Fjordane i mindre grad enn andre ungdomar reiser ut i verda for utdanning og utveksling¹. Dette stemmer dårleg med det *biletet* som trer fram i Ungdomsbarometeret 2005 – i alle fall står det ikkje på viljen og ønsket om å reise ut. Med unntak av gutar på yrkesfag er det ei overvekt av elevar som kan tenkje seg å ta eit år som utvekslingselev eller -student i utlandet. Vidare er det i størst grad jentene som er interesserte i dette – både blant dei på allmennfaglege og yrkesfaglege studieretningar.

I tillegg til spørjeskjemaundersøkinga vart det i år gjennomført djubdeintervju ved Stryn vidaregåande skule. Her vart det fokusert spesielt på arbeidet med entreprenørskap og ungdomsbedrifter. Djubdeintervjua viste at elevane i Stryn har stor bevisstheit rundt bedriftsetablering og entreprenørskap, sjølv om ikkje alle vi snakka med sjølv hadde delteke i ungdomsbedrifter. Samtalene med elevane tyda på at dei lokale bedriftene i nærområdet hadde stor betydning for korleis ungdomane oppfatta næringslivet i fylket generelt. I intervju vart gjerne suksesshistorier frå Stryn, som til dømes Aloha Hemp og Moods of Norway, trekt fram og brukt som forklaring. Trenden var at ungdomane oppfatta jobbmogheitene i regionen som gode, noko spørjeskjemaundersøkinga også understreka. Her synt det seg nemleg at ungdomane i Stryn jamnt over har eit meir positivt inntrykk av jobbane i fylket, samt at dei i noko større grad kan tenkje seg å starte eiga verksemd, samanlikna med ungdom i fylket generelt. Arbeidet ein har gjort i Stryn med omsyn til ungdomsbedrifter og entreprenørskap kan ha medverka til ein slik positiv *tendens*. I alle høve er dette arbeidet viktig og fornuftig utifrå dei utfordringane Sogn og Fjordane står overfor, blant anna med å skape nye og fleire arbeidsplassar.

Djubdeundersøkinga viste likevel òg at ungdomen har eit tvetydig forhold til det å bu i fylket. Ei typisk forståing synes å vere at det er trygt og godt, men samstundes litt for smått.

¹Til dømes Nationen 20.09.05 “Flest bystundar reiser utanlands.” Her står det mellom anna at det ”er fire gongar så høg sjanse for at ein ungdom frå Oslo dreg til utlandet for å studere som at ein ungdom frå distrikta gjer det same” (Nationen 20.09.05). Tal frå lånekassa er grunnlaget for oppslaget.

1.0 Innleiing

Ungdomsbarometeret er ei undersøking blant ungdom i Sogn og Fjordane. Granskinga er finansiert av Innovasjon Noreg og Sparebanken Sogn og Fjordane. Vestlandsforskning har stått for gjennomføringa av undersøkinga. Ungdomsbarometeret 2005 er bygd på same lesten som fjorårets gransking, samstundes som det òg inneheld nokre nye element. Prosjektet er tredelt, og består av:

1. årlege faste spørsmål
2. årets tema
3. årets skule.

Punkt 1 og 2 (årlege faste spørsmål og årets tema) blir handsama i eit web-basert spørjeskjema, medan punkt 3 (årets skule) - er basert på djubdeintervju med eit utval skuleelevar ved Stryn vidaregåande skule. Grunnlaget for undersøkinga er såleis to ulike metodiske tilnærmingar.

Bakgrunnen for granskinga, og det etterfølgjande Furoreprosjektet, er utfordringane Sogn og Fjordane har i høve til å få ungdom til å bli verande i fylket, eller flytte attende etter ferdig utdanning. I samband med dette er det interessant å sjå på nokre sprikande tendensar i fylket:

- Sogn og Fjordane har eit stort flyttetap, og negativ nettoflytting i følge Statistisk Sentralbyrå²
- Sogn og Fjordane scorar likevel høgt på trivselstatistikkar. Til dømes meldte NRK 13. oktober i år at Sogn og Fjordane offisielt vart utnemnt til ”trygt fylke” av Verdas helseorganisasjon, WHO³. Sogn og Fjordane er det første fylket her i landet som får denne merkelappen

Ungdomsbarometeret 2005 tek sikte på å grave i desse spenningane. Temaet for undersøkinga er difor svært breitt og omfattande. Spørsmåla handlar om ungdom i fylket sine holdningar til Sogn og Fjordane, framtida, arbeidsliv og -livet meir generelt. På denne måten fungerer undersøkinga også som eit barometer, i den forstand at vi ”sjekkar trykket” i ungdomsmiljøa i Sogn og Fjordane.

Det følgjande notatet samanfattar hovudtrekka og konklusjonane i undersøkinga. Ein meir omfattande rapport (VF-rapport 6/2005) presenterer og dokumenterer datamaterialet meir grundig. Dette notatet er disponert på følgjande måte: først blir det gjort greie for gjennomføringa av granskinga, og deretter presenterer vi resultat og konklusjonar.

2.0 Metode

Ungdomsbarometeret er basert på to informasjonskjelder; ei spørjeskjemagransking og ein djubdestudie. Vi skal under kort sjå på gjennomføringa av undersøkingane. (For nærare skildring av metodikken, sjå hovudrapport).

Spørjeskjemaet som vi nytta vart lagt ut på Internet og målgruppa for undersøkinga var avgangselevar ved dei vidaregåande skulane i fylket; tredjeklassingar på allmennfaglege studieretningar og andreklassingar på yrkesfaga. Undersøkinga er gjennomført kring om på

² jf. <http://www.ssb.no/flytting/tab-2005-03-31-03.html>

³ http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nrk_sogn_og_fjordane/5136741.html

dei ulike vidaregåande skulane i fylket, og er besvart i skuletida. Spørjeskjemaet er delt inn i fem bolkar. Desse bolkane er:

1. Etablering av bedrift
2. Jobb og næring i Sogn og Fjordane
3. Fylket og framtida
4. Livet i Sogn og Fjordane
5. Reise og internasjonalisering

Bolkane 1-4 inneheld i stor grad spørsmål som vart brukt i fjor. I tillegg til inkluderte vi ein femte bolke; årets tema. For Ungdomsbarometeret 2005 er dette temaet reise og internasjonalisering.

Undersøkinga var i prinsippet open for alle tredjeklassingar ved allmenne fag, samt alle andreklassingane ved yrkesfaglege utdanningar. Populasjonen er i følge tal frå Sogn og Fjordane fylkeskommune 1660. Av desse har vi fått fullstendige svar frå 704 elevar, noko som gjev ein svarprosent på 42,4. I rapporteringa av resultatane frå Ungdomsbarometeret 2005 er det i hovudsak nytta to bakgrunnsvariablar: kjønn og studieretning. Dette er i tråd med gjennomføringa av fjorårets undersøking, der desse variablane synta seg å ha stor forklaringskraft. Studieretningane er difor i analysen slått saman til to grove kategoriar; yrkesfag og allmennfag. Under presenterer vi svarprosenten i dei ulike gruppene:

Tabell 2.1 syner kor mange prosent av totalpopulasjonen som har respondert fordelt på studieretning og kjønn.

Studieretning	Jente	Gut
Allmenne fag	43	42
Yrkesfag	48	39

Tabell 2.1 syner kor mange prosent av totalpopulasjonen som har respondert innanfor dei to kategoriane allmenne fag og yrkesretta fag. Vi ser at for allmenne fag er fordelinga mellom kjønna ganske bra, med ein samla prosent på over 40. For dei yrkesretta faga er det noko høgare andel jenter enn gutar som har svara. Dette skuldast at i studieretningane med stor skeivfordeling mellom kjønna er det ein overvekt av typiske "jente-fag" som har svara, medan for dei typiske "gute-faga" er det lågare oppslutnad. Det er likevel stor framgang i svarprosenten for yrkesfaga. I fjor hadde vi ein samla oppslutnad på 23 og 16 prosent for høvesvis jenter og gutar på yrkesretta fag, medan vi i år har 48 og 39 prosent.

I tillegg til spørjeskjemaundersøkinga er det òg gjennomført ein djubdestudie av Stryn vidaregåande skule. Denne *casestudien* har to mål: Det eine er å bidra til djupare innsikt i somme av funna frå spørjeskjemaundersøkinga. Det andre er å få meir kunnskap om korleis arbeidet med ungt entreprenørskap blir oppfatta av elevane ved ein skule som har vore pionerar på dette området⁴. Casestudien vart organisert som ein kombinasjon av individuelle intervju og fokusgruppeintervju. Til saman hadde vi samtalar med 13 elevar ved Stryn vidaregåande skule, både allmenne og yrkesretta fag.

⁴ Vi vurderte Stryn vidaregåande skule som eit interessant case, mellom anna fordi dei har ein uttala strategi i forhold til nyetableringar. I tillegg har skulen vore ein del av Fyrtårnprosjektet i Stryn og Hornindal, som nettopp set ungt entreprenørskap på dagsorden. Casestudien vil såleis òg kunne antyde korleis dette har fungert og blitt oppfatta av ungdomane.

Målet med ein slik undersøking er ikkje å generalisere svara i *statistisk* forstand, men heller å gå i djupna på nokre av dei fenomena som står sentralt i Ungdomsbarometeret; i denne samanhengen gjaldt dette særleg forholdet til bedriftsetablering og lokalt entreprenørskap. Utvalet såg slik ut:

Tabell 2.2 Oversyn over informantar til djubdeintervju ved Stryn vidaregåande skule

Kjønn	Studieretning	Delteke i ungdomsbedrift?	Intervjutype
Jente	Allmennfag	Ja	Individuelt intervju
Gut	Allmennfag	Nei	Individuelt intervju
Gut	Allmennfag	Ja	Fokusgruppe
Gut	Idrettsfag	Nei	Fokusgruppe
Jente	Idrettsfag	Nei	Fokusgruppe
Jente	Idrettsfag	Nei	Fokusgruppe
Jente	Hotell og næringsmiddelfag	Ja	Individuelt intervju
Gut	Byggfag	Nei	Individuelt intervju
Gut	Hotell og næringsmiddelfag	Ja	Fokusgruppe
Gut	Mekaniske fag	Nei	Fokusgruppe
Jente	Hotell og næringsmiddelfag	Ja	Fokusgruppe
Gut	Byggfag	Nei	Fokusgruppe
Jente	Hotell og næringsmiddelfag	Ja	Fokusgruppe

3.0 Kvantitativ undersøking

I det følgjande blir det gjort greie for resultatane av Ungdomsbarometeret 2005, der kvar bolk blir presentert og diskutert for seg.

3.1 Etablering av bedrift

Den første bolken i spørjeskjemaundersøkinga dreier seg om kva holdningar elevane har til det å starte eiga verksemd. Det er fleire spennande resultat som blir avslørt i denne delen. For det første ser vi at det fleire ungdomar som har teke del i ungdoms- og elevbedrifter i år, samanlikna med i fjor. Denne auken er på 12 prosentpoeng. For det andre viser undersøkinga at 40 prosent av elevane kan tenkje seg å starte eiga bedrift. Dette er òg ein auke i høve til fjoråret. For det tredje finn vi at hovudmotivasjonen for å starte eiga verksemd er lysta til å "skape noko sjølv." Dette er ei endring frå i fjor, då det var eit skarpare skilje mellom jenter og gutar. Gutane la i fjor mykje større vekt på "å tene masse pengar" som motivasjon for å starte bedrift. Dette er mindre i fokus blant årets respondentar. For det fjerde har vi undersøkt om elevane har lyst etablere ei eventuell framtidig bedrift i Sogn og Fjordane. Her finn vi at det er forskjellar mellom yrkesfag og allmennfag. Særleg gutane på yrkesretta fag vil at bedrifta skal ligge i fylket. Generelt kan vi seie at denne bolken viser positive tal for fylket. Fleire har delteke i ungdomsbedrifter og fleire kan tenkje seg å starte eiga verksemd ein gong i framtida. Vidare er det få elevar som er negative til å starte eiga bedrift i Sogn og Fjordane.

3.2 Jobb og næring i Sogn og Fjordane

Den andre bolken i spørjeskjemagranskninga tek føre seg kva holdningar ungdom i Sogn og Fjordane har til bedrifter og næringsliv i fylket. Ungdomsbarometeret 2005 viser at elevane som har svart på undersøkinga generelt har eit positivt inntrykk av bedriftene dei kjenner til i fylket. Stort sett vurderer dei bedriftene som meir framtidsretta enn tradisjonelle, og meir

spennande enn kjedelege. Denne holdninga er likevel meir framtrudande blant gutar enn blant jenter, og er likeeins meir tydeleg blant yrkesfagselevar enn blant allmennfagselevar. Vidare er denne positive oppfatninga sterkare i år enn ved fjorårets undersøking

Trass i dette avslører granskinga at ungdom trur primærnæringane jordbruk, skogbruk og fiske er dei viktigaste kjeldene til sysselsetting i fylket. Slik er det ikkje - offentleg sektor er den største i Sogn og Fjordane. I tillegg viser undersøkinga at det er svært få som ønskjer å jobbe innan primærnæringane i framtida. I svara er det difor innebygd eit viktig problem. Dette spelar på at ungdom har heilt andre framtidsplanar enn det dei meiner er realisert i næringsstrukturen i fylket. Likevel er det slik at mange av elevane kunne tenkje seg å *jobbe* i fylket; gutar på yrkesfag skil seg tydelegast ut i høve til dette. Det er likevel få – i alle gruppene – som seier klart ”nei” til å jobbe i Sogn og Fjordane i framtida.

Eit trekk som skil årets resultat frå funna i fjorårets ungdomsbarometer er at ungdomen i større grad meiner jobbane i fylket er dårlegare betalt enn kva tilfellet er i Oslo og Bergen. Vidare tykkjer særleg elevane på yrkesfag at jobbane her i fylket er artigare enn i Oslo og Bergen. Når det gjeld oppfatning av stress er svarmønsteret tydeleg: å jobbe i Sogn og Fjordane blir oppfatta som mindre stressande enn arbeid i dei større byane. Når det gjeld kva elevane peiker på som viktige faktorar i ein jobb, er dette stort sett det same som i ungdomsbarometeret 2005. Spanande utfordringar ser ut til å vere svært viktig på tvers av alle respondentkategoriar. Utover dette er det eit mangfald i prioriteringar for kva som er viktig i for ungdomen i eit framtidig arbeid.

3.3 Fylket og framtida

I den tredje bolken av undersøkinga sette vi lys på kva avgangselevane trur om framtida og fylket dei bur i. Tala som kjem fram her er positiv lesing sett i eit Sogn og Fjordane-perspektiv. Halvparten av ungdommane trur nemleg fylket vil utvikle seg i positiv retning, medan dei som trur det motsette utgjer 22 prosent av elevane. I motsetnad til i fjor kan vi *ikkje* seie at det er store forskjellar mellom studieretning eller kjønn når det gjeld nett dette spørsmålet.

386 elevar, det vil seie 54 prosent, svarer at dei ønskjer å ta høgare utdanning. Av dei på allmenne fag er talet for jenter 76 prosent og gutar 70 prosent. Blant jenter på yrkesretta fag er det 50 prosent som vil ta høgare utdanning, medan 27 prosent svarar at dei ønskjer å ta fagbrev. For gutane er tilsvarende tal 26 prosent og 49 prosent. Det er svært få som opplyser at dei ikkje lenger ønskjer å gå på skule. I desse tala ligg det ei vesentleg utfordring for fylket. Ikkje minst er det slik fordi mange av respondentane også ønskjer ei lang utdanning (over fem år), noko som i hovudsak ikkje er foreneleg med ei framtid i fylket - på kort sikt.

Når det gjeld elevane sine studieønskjer, må vi kunne karakterisere dei som *tradisjonelle* og *kjønnsdelte*: Som i fjor er det helse-, sosial- og idrettsfag som tronar øvst på studie-ønskelista til jenter både på allmenne og yrkesretta fag, mens det hos gutar på allmenne fag er økonomiske og naturvitskaplege-, handverksmessige eller tekniske fag som dominerer. Gutane på yrkesfaglege studieretning er i stor grad orienterte mot naturvitskaplege-, handverksmessige eller tekniske fag. Samstundes er det ei stor del av kvar respondentgruppe som ikkje har bestemt seg.

Svarmønstra på spørsmål om elevane vil utdanne seg for jobb i Sogn og Fjordane er òg positivt: 56 prosent av gutane på yrkesretta fag ønskjer dette, mens det for gutane på

allmenne fag er om lag 24 prosent. Tilsvarende tal for jentene er på yrkesretta fag er 36 prosent og for allmennfagsjenter er andelen 20 prosent.

3.4 Livet i Sogn og Fjordane

Den fjerde bolken handlar om det å bu i Sogn og Fjordane. Resultata syner at ungdom i fylket ikkje er framande for å bu i Sogn og Fjordane i framtida. Heile 65 prosent av elevane svara at dei "har lyst til å bu her," eller "har lyst til å bu her, men først om nokre år." Den gruppa som i størst grad gjev uttrykk for at dei har lyst til å bu i fylket er gutar på yrkesretta fag. Likevel er det interessant å merke seg at andelen som svarar at dei ikkje vil bu i Sogn og Fjordane er låg for alle grupper av respondentar.

Gjennom spørjegranskinga har vi òg forsøkt å kartlegge kva faktorar som betyr noko når ungdom skal busetje seg i framtida. Resultata viser at elevane meiner at arbeid er det som har størst betydning, tett fulgt av nærleik til familie og gode oppvekstvilkår. Her er det òg interessant at dei ulike gruppene i undersøkinga svara svært likt.

Det verste med å bu i Sogn og Fjordane er at det er lite som skjer og at det er få fritidstilbod – slik elevane oppfattar det. I tillegg er sladder noko som skil seg ut blant jentene som eit negativt trekk ved livet i fylket. Vidare streka særleg gutar på yrkesfag under at avstand til sentrum er eit minus med å bu i fylket. Når det gjeld dei beste tinga med livet i fylket er det fire faktorar som skil seg ut. Dette er fin natur, at ein er nær familien, at ein har mange vener her og at det er trygt.

Avslutningsvis i bolken om livet og framtidig busetnad i Sogn og Fjordane vart ungdomen konfrontert med to påstandar. Både desse påstandane er det stor oppslutnad kring; den eine påstanden hevdar at "det er betre å vekse opp i Sogn og Fjordane," medan den andre påstår at "miljøet i Sogn og Fjordane er for smått for meg." Den store graden av semje kring særleg den siste påstanden er overraskande sett i lys av tidlegare undersøkingar. I tillegg løftar dette fram eit paradoks i svara; svært mange ser føre seg ei framtid i fylket, samstundes som dei òg oppfattar miljøet som smått.

3.5 Reise og internasjonalisering

Den siste bolken i Ungdomsbarometeret 2005 er "årets tema." Dette handlar i år om reise og internasjonalisering. I haust har det vore oppslag i pressa som slår fast at ungdom i Sogn og Fjordane i mindre grad enn andre ungdomar reiser ut i verda for utdanning og utveksling. På mange måtar stemmer ikkje dette med det biletet som trer fram i Ungdomsbarometeret 2005 - i alle fall står det ikkje på viljen og ønsket om å reise ut. Med unntak av gutar på yrkesfag er det ei overvekt av elevar som kan tenkje seg å ta eit år som utvekslingselev eller -student i utlandet. Her er det likevel kjønnskiljer; det i størst grad er jentene som er interesserte utveksling og utanlandsopphald.

Ungdomane i undersøkinga er framtidens trafikanter. Vala deira i dag kan vere med på å leggje grunnlag for reising i framtida. Kunnskap om kva ungdom tenkjer og handlar i høve til dette er såleis viktig. Når det gjeld reisemønster ser vi at "sydenferie" er den meste fengjande kategorien for ungdom i Sogn og Fjordane. "Backpacking" er andrevalet på ønskelista. På spørsmål om faktiske reiser det siste halve året, ser vi at det er store variasjonar mellom gruppene; allmennfagselevar reiser mykje meir enn yrkesfagselevane. Denne skilnaden er òg forsterka om vi har eit blick for spørsmålet om kva transportmiddel som er nytta. Her ser vi

nemleg at fly blei mykje meir brukt av allmennfagselvar enn av yrkesfagselevane, medan mønsteret for bil er stikk motsett.

Det er vanleg å hevde at val av transportmiddel vil variere frå ungdom til ungdom, på bakgrunn av strukturelle og økonomiske ressursar (som til dømes kollektivtilbod og tilgang på bil), men og personlege motiv og preferansar (som livsstil og miljøhaldningar). Difor er det interessant å obeservere store skilnader i transportmiddelbruk mellom jenter og gutar og yrkesfagselevar og allmennfagselevar. Vi ser òg dei fleste ungdomane i utvalget har, eller har planar om å ta, førarkort for bil. Trenden som er observert på nasjonalt nivå, med ein markant nedgang i andelen unge som tek førarkort, ser difor ikkje ut til å ha slege inn i Sogn og Fjordane. Dette er i tråd i med forskning som hevdar at denne nedgangen i stor grad er eit byfenomen.

Ungdomsbarometeret 2005 vart avslutta med to spørsmål om kvar ungdomen helst vil bu, og i kva grad det kan vere aktuelt å busetje seg i utlandet. Desse spørsmåla avdekka eit mønster som kan vere vanskeleg å tyde; om lag halvparten av ungdomane svara nemleg at dei kunne tenkje seg å bu i utlandet framtida. Samstundes svara 44 prosent at det helst vil bu i Sogn og Fjordane, med Bergen som det nest mest populære alternativet. Dette viser at vi møter ungdom i ein emningsfase, der alle planar ikkje nødvendigvis er fastlagt og endeleg bestemt.

4.0 Kvalitativ undersøking

I tillegg til spørjeskjemaundersøkinga består som nemnt Ungdomsbarometeret 2005 også av ein djubdestudie av elevar ved Stryn vidaregåande skule. Bakgrunnen for valet av Stryn vgs. er denne skulen sitt arbeid med ungdomsbedrifter og ungt entreprenørskap. Framstillinga av intervjuar frå Stryn vidaregåande skule vil difor i hovudsak fokusere på elevane sine holdningar til entreprenørskap og syn på bedrifter og næringsliv i fylket. Likevel er det òg slik at intervjuar bidrog til ei meir utfyllande forståing av det materialet som så langt er rapportert.

Presentasjonen av materialet er disponert på følgjande måte: først gjer vi greie for satsinga Sogn og Fjordane har hatt på entreprenørskap. Dette blir så å koplå på ein diskusjon av elevane i Stryn sin motivasjon for, og holdning til, det å starte eiga verksemd. Her vil vi illustrere med sitat og tankar frå elevintervjuar. Etter dette ser vi nærare på korleis djubdeintervjuar kan nyansere og korrigere biletet som spørjeskjemaundersøkinga så langt har teikna opp.

4.1 Sogn og Fjordane som pioner – Stryn som Fyrtårn

Mykje av fylkesplanarbeidet og ungdomsprojekta i Sogn og Fjordane dei siste åra fokuserer på koplinga mellom utdanning og arbeidsliv. Bakgrunnen for dette er mellom anna nedslåande tal om nyetableringar i Sogn og Fjordane. Til dømes vart det i perioden 2001-2003 kun etablert 26 føretak i fylket pr. 1000 innbyggjar. Dette er heilt på botnen i Noreg; landsgjennomsnittet er 40 pr. 1000 innbyggjarar⁵.

Eit heilt vesentleg verkemiddel i arbeidet med dette, i tillegg til å styrke koplinga mellom skule og arbeidsliv har vore å fokusere på ungt entreprenørskap i skulen. Denne trenden er ser vi til dømes att i tiltak som ungdomsbedrifter, nysgjerrigper og REAL-pedagogikken⁶.

⁵ Dette er tal som Arnestad og Nesse (2005) presenterer i kronikken "på botnen av etableringsstatistikken," i Firda 16.11.05

⁶ REAL står for rural entrepreneurship through action learning.

Omfanget av dette er stort: I 2003/2004 deltok 80 av 141 grunnskular i Sogn og Fjordane i samarbeidet mellom skule og næringsliv. Oppslag i Sogn Avis onsdag 9. november illustrerer den same tendensen. Her les vi at fleire kommunar i fylket skal innføre eit nytt fag i ungdomsskulen frå 2008, med det for auge å stimulere til samarbeid mellom skulane og næringslivet⁷.

Stryn er i denne samanhengen blinka ut som eit ”fyrstårn i eit utdanningssystem som skaper entreprenørar og gjev innsikt i lokale moglegheiter⁸.” I planane for Fyrstårnprosjektet er mellom anna desse tiltaka inkludert:

- Partnerskap mellom skular og bedrifter/institusjonar
- Utplassering/opplæring i bedrift
- Elevbedrifter/ungdomsbedrifter
- Prosjektarbeid
- Utveksling/hospitering
- REAL som pedagogisk verkty
- Nytte fleire læringsarenaer og læringsstrategiar

Målsetjinga for prosjektet har vore å ”medverke til å utvikle entreprenørskapstenking og utvikle positive haldningar til å ta i bruk lokale ressursar og skape framtidretta aktivitetar og arbeidsplassar” (Frå notatet ”Stryn som Fyrstårn” s. 8)

Før vi går nærare inn på korleis ungdom oppfattar det å drive ungdomsbedrifter, kan det vere interessant å bruke tala frå spørjeskjemagranskinga til å sjå på entreprenørskapsholdninga blant dei unge i Stryn. Ein indikasjon på dette finn vi dersom vi samanliknar tala frå Stryn vgs. med tala for fylket som heilskap. Dette har vi gjort for spørsmålet om elevane kan tenkje seg å starte eiga verksemd. Resultata er interessante, og viser at 49 prosent av elevane ved Stryn vgs. kan tenkje seg å etablere eiga bedrift. Dette er om lag ti prosentpoeng høgare enn for fylket generelt. Tala frå Ungdomsbarometeret viser såleis at elevane ved Stryn vgs. i større grad enn elevar i resten av fylket kan tenkje seg å etablere ei eiga verksemd i framtida. Vi har ikkje grunnlag for å påstå at dette er ein effekt av Fyrstårnprosjektet. Likevel kan dette vere ei rimeleg forklaring, sett i lys av det fokuset dette har hatt ved skulen.

Eit viktig verkemiddel i arbeidet med entreprenørskap i skulen er å skape kontakt mellom utdanning og næringsliv lokalt. I Bondevik II-regjeringa sin strategiplan heiter det mellom anna at ”Entreprenørskapsopplæring forutsetter et nært samarbeid mellom skole og lokalt samfunns- og næringsliv”⁹ I lys av dette er det interessant å sjå kva elevane ved Stryn vgs. tykkjer om det lokale næringslivet. Analysane her viser at elevane i Stryn jamnt over har i ei meir positiv innstilling til bedriftene i Sogn og Fjordane enn elevar generelt i fylket. Det er vanskeleg å gje klare svar på kvifor det er slik, men djubdeintervjua med elvane i Stryn kan gje nokre indikasjonar. I det følgjande skal vi sjå nærare på nettopp dette.

⁷ ”Vil knyte elevar til lokale jobbar” i Sogn Avis onsdag 9. november.

⁸ Dette står å lese i eit notat om Fyrstårn-prosjektet som er eit samarbeidsprosjekt mellom Stryn kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune (”Stryn som ’Fyrstårn’ i eit utdanningssystem som skapar entreprenørar og gjev innsikt i lokale moglegheiter” (2003) Arbeidsgruppenotat).

⁹”Se mulighetene og gjør noe med dem! – Strategi of entreprenørskap i utdanningen.” (2004), Nærings- og handelsdepartementet. Strategiplan. Utdannings- og forskningsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, side 7.

I djubdeintervjua blir inntrykket frå analysane av talmaterialet forsterka. Brorparten av informantane har vakse opp i Stryn, og karakteriserer bedriftene i kommunen som ”interessante,” ”gode,” ”lønnsame” og ”spennande.” Dette er truleg ei av årsakene til at respondentane i Stryn legg for dagen ei meir positiv innstilling til det lokale næringslivet enn kva tilfellet er for elevane meir i fylket generelt. Djubdeintervjua viser at elevane i stor grad er medvitne om arbeidet med entreprenørskap i Stryn, i tillegg til at dei har kunnskapar om det lokale og regionale arbeids- og næringslivet. Det er nettopp dei meir ”spennande” bedriftene i Stryn som ungdomane sjølve trekk fram som forklaring på kvifor ein i Stryn har eit meir positivt inntrykk av næringslivet enn i resten av fylket. Elevane nemner suksesshistorier om Aloha Hemp, Moods of Norway, Vest buscar og NK. Slike framstillingar står sentralt i alle intervjua.

Blant informantane er det òg elevane som har vakse opp andre stadar i fylket enn Stryn. Desse nemner andre bedrifter, alt etter kvar dei kjem i frå. Det kan sjå ut til at dette er av stor betydning for korleis ungdommen vurderer fylket og bedriftene her som heilskap; ein forklarar det som regel utifrå heilt lokale faktorar. Likeeins er det slik at ein forklarar det utifrå interesser og eigne utdanningsplanar.

Det er likevel ikkje alle informantane som har ei like offensiv og positiv holdning til ungdomsbedrifter. Informantane som ikkje har delteke i ungdomsbedrifter, og som i utgangspunktet har ei meir negativ innstilling til arbeidet med dette, grunngjev det ofte med tid og manglande interesser. Likeeins blir ofte økonomi trekt inn som forklaring (”har ikkje sett det heilt store potensialet i å tene pengar”). I tillegg nemner somme at det er stress, og at det er gjerne er uinteressante/keisame bedrifter som er starta opp. Mange framhevar likevel at opplæringa i ungdomsbedrifter kan vere med på å senke terskelen for seinare bedriftsetablering.

Likeeins verkar det som om det er skilnad frå fag til fag. Der ein på somme linjer får ”tilbakebetalt” arbeid ein har gjort med ungdomsbedrifta, har andre fag ikkje denne praksisen, noko som medfører meir arbeidspress. Med dette siktar vi til at nokre elevane som driv ungdomsbedrift på fritida, får avspasering i somme praksisfag. Slike ordningar er likevel ikkje vanlege, til dømes på allmennfaga. Somme ser ikkje nytten av slik arbeid i det heile, utifrå eigen utdanning og framtidig yrke:

Gut, yrkesfag: Eg veit jo kva det er, men eg vil ikkje bruke fritida mi på ei ungdomsbedrift. Eg hørte jo det at det var noken som hadde skrelt poteter. Så viss eg skulle sitte heime ein heil dag å skrelle poteter...- det hadde eg ikkje gidda! Vi er no uansett ute å bygge to dagar i veka, så det er jo like bra.

På bakgrunn av djubdeintervjua og oppsplittinga av resultatane i spørjeskjemaundersøkinga, kan det sjå ut som om elevane ved Stryn vidaregåande skule har eit bevisst forhold til entreprenørskap. Elevane er generelt meir positive til næringslivet i fylket, samstundes som djubdeintervjua viser at elevane har god kontakt med, og innsikt i, den lokale arbeidsmarknaden. Intervjua synte òg at det seg at alle visste noko om, og hadde ei forståing av, kva som skal til for å etablere ei bedrift. Informantane var òg samstemte i at dette er viktig, spesielt for fylket i framtida. Intervjua viste såleis at det er ein bevisstheit rundt dette i ungdomsmiljøa i Stryn, sjølv om det er oppfatta på forskjellige måtar. Det er heller ikkje slik at alle har ein klar *entreprenørholdning*, men alle har tilsynelatande

entreprenørskapskunnskapane på plass.¹⁰ Sjølv om ikkje alle har delteke i ungdomsbedrifter, og hatt direkte kontakt med Fyrtårnprosjektet, er det tydeleg at diskusjonane rundt dette har forplanta seg i ungdomane.

Tendensen i intervjuar er at elevane oppfattar næringslivet i fylket –og spesielt i Stryn- som blomstrande. Samstundes er det i dei fleste intervjuar motstridande syn på dette. Mange trekk nettopp fram eit blømande næringsliv, spennande arbeidsplassar og suksesshistorier når dei skal forklare kvifor respondentane frå Stryn generelt er positive til jobbane og næringslivet i fylket. Samstundes med dette har mange av informantane også ei førestelling av at (næringslivet i) fylket slit i motbakke, ofte oppsummert i utsegner om ”synkande folketal,” ”liten vekst i turismen” og ”trasigt fritidstilbod.” Slike motstridande syn finst i dei fleste intervjuar. Truleg heng dette også saman med korleis elevane opplever det å bu i Stryn. I det følgjande skal vi forsøke å grave djupare i dette, og sjå på korleis elevane ser på det å vekse opp og bu i Sogn og Fjordane.

5.2 Oppleving av å bu i Sogn og Fjordane

Talmaterialet frå breiddegranskinga viser at ungdom i Sogn og Fjordane i stor grad tykkjer at miljøet i fylket er for ”smått.” Det som vidare er framheva som negativt med livet i Sogn og Fjordane er at det er ”lite som skjer” og at det er ”få fritidstilbod.” Det ungdomen syns er best med å bu fylket er ”fin natur,” ”nærleik til familie” og at ”det er trygt.” Ser vi på materialet frå Stryn vgs. finn vi ikkje vesentlege skilnader frå dette generelle biletet.

I djubdeintervjuar med elevar ved Stryn vidaregåande skule var målet å komme litt djupare inn i førestellingane om det å leve i Stryn. I intervjuar vart difor elevane oppmoda om å seie litt om korleis det er å bu i Stryn som 17-18 åring; kva er bra og kva er ikkje bra? Dette vart stilt opp mot korleis elevane trudde livet i ein større by ville arte seg, og korleis dei trudde by-ungdomar vil vurdere det å bu i Stryn. Under er oppfatningane av livet i Stryn kontra livet i ein større by oppsummert. Vi gjer merksam på at karakteristikkane er aktørane sine egne omgrep og sitat.

¹⁰ Ein vanleg inndeling av entreprenørskapskompetanse skil mellom personlege eigenskapar og kunnskap / ferdigheiter. Personlege eigenskapar er definert som å vere innovativ, sjølvstendig, kreativ, våge, prøve og feile, lære av andre og egne feil, ta ansvar, sjå og utnytte muligheiter, ta konsekvenser av egne val og handlingar, stole på seg sjølv, ha et bevisst forhold til risiko, samt å bygge opp og benytte nettverk. Kunnskap og ferdigheiter dreier seg i større grad om å lære eit håndtverk innan entreprenørskap. (Dette les vi i Rotefoss, Beate, Johnsen, Maiken og Nyvoll, Carl Erik (2005) *Entreprenørskapskompetanse i den norske skolen*. Kunnskapsparken i Bodø: rapport nr.1-2005).

Tabell 4.1 Skjematiske oversyn over korleis informantane opplever å bu i Stryn vs. ein by

Stryn - bygd	Oslo/Bergen –by
Trygt og godt	Kriminalitet
Koseleg	Farlig
Oversikteleg	Kaotisk
Alle kjenner alle	Utsatte ungdomsmiljø
Ikkje det villaste fritidstilbodet	Større muligheiter
Ingen hensikt å henge ut kl.02 om natta	Meir rusmidlar og narkotika
Rykter og sladder	Større fridom
Mindre bråk	Skittent
Fin oppvekstplass	Uryddig
Mindre stress	Høgt tempo
Bondeland	
Kan ikkje handle klede	
Kjedeleg	

Ser vi på matrisa er det grunn til å merke seg at utsegnene om livet i Stryn ikkje (berre) er av positiv art. Livet i Stryn er framstilt som trygt, koseleg og oversiktleg. Kontrasten til dette opplever ungdomen at ein finn i ein by; farleg, kaotisk og med mange muligheiter. Dette kan òg i stor grad forklare eitt av dei viktigaste resultatane frå breiddeundersøkinga, der tryggleik vart framheva som eit positivt aspekt ved Sogn og Fjordane. Samtalane med elevar ved Stryn vgs. syner at dette ikkje nødvendigvis er positivt. Men på same måte kan nokre av dei negative aspekta ved det å bu i Sogn og Fjordane, fyllast med positivt innhald. Til dømes er ”kjedeleg” og at det ”skjer lite” av somme informantar tolka positivt. Kjedeleg er til dømes stundom sett på som det same som ”lite stress.”

Under skal vi sjå korleis ein av informantane vurderer heimstaden slik dei trur at byungdomar ser på livet her;

”Dei trur sikkert det er bondeland, der alle køyre traktor og drikke mjølk rett frå kua. I alle fall dei som bur i Oslo” Jente yrkesfag.

Slike sitat er typiske, og dei er på mange måtar med på å befeste ei myte om livet utanfor dei større byane. Sjølv om slike myter ikkje treng vere sanne, vert dei gjenskapt i intervju med elevane. Det er òg grunn til å tru at dette har konsekvensar for ungdomen i fylket sine framtidsplanar. Det skal likevel leggast til at det finst motstridande oppfatningar kring nokre av punkta. Kanskje særleg gjeld dette opplevinga av fritidstilbodet i Stryn. Her ser vi at somme framhevar det som rikt og omfattande, medan andre meiner det er lite og keisamt.

Stryn vert på same tid framstilt som ein keisam og trygg plass. Likevel er det slik at ungdomen i stor grad trivst, noko både djubdeintervju og spørjeskjemaundersøkinga avslører. Under skal vi presentere eit sitat som på interessant vis viser nettopp dette. Her fortel informanten om sladder og rykter, noko ho opplever som eit hinder. Likevel, i neste setning, blir dette snudd opp-ned;

”Men det er jo det at alle kjenner alle, og da blir det sladder og. Du kan faktisk ikkje gjere noko ei helg utan at nokon veit det dagen etter. *Det er litt trist. Men eg syns det*

er kjempefint, og vil i alle fall at mine ungar skal vekse opp her i alle fall. Fordi du har det ikkje på samme måte som i byen, fordi du kan liksom la ungen din tørre å springe ut og leike når han er ti år, utan å vere redd for at han skal bli drept, eller kidnappa, eller. Og skogen, og lære dei opp til å bli glad i naturen, og gå på epleslang og ... ja mange ting.” Jente, allmennfag, mi utheving.

Sitatet eksemplifiserer ein dobbeltheit knytt til livet i Stryn, noko som kjem til uttrykk i dei fleste intervjua. Dette er i tråd med forskning på dette temaet i Noreg. Ein morosam parallell finn vi i Gry Paulgaard¹¹ si undersøking; der ho siterer ein av informantane: ”vi bor på en dritt plass, men æ trives!”

5.0 Oppsummering

Dei ulike deloppsummeringane i rapporten så langt har i stor grad stadfesta mønsteret frå fjorårets Ungdomsbarometer. I den grad vi kan peike på tendensar i høve til i fjor, går dette i retning av at ungdom legg for dagen eit meir positivt syn på livet i Sogn og Fjordane generelt, og næringslivet i fylket spesielt. Dette har gjeve seg utslag på fleire spørsmål. Tydlegast ser vi det på holdningane til bedrifter ungdom kjenner i Sogn og Fjordane, og på spørsmål om dei kan tenkje seg å bu i fylket i framtida.

Det kan sjølv sagt vere ei rekkje årsaker til denne utviklinga. Tala kan reflektere ein generell optimisme i fylket og høgkonjunkturen i norsk økonomi, men vi kan heller ikkje sjå vekk frå at haldningskampanjar -som til dømes Furore- kan ha bidrege til å gje ungdom i fylket eit meir optimistisk bilete av Sogn og Fjordane. Likeeins viser undersøkinga at informasjon er viktig, noko ungdomen sjølv understreka i djubdeintervjua.

Som i fjor ser vi at kjønn og studieretning har ein viss betydning for korleis ungdomane svarar på dei ulike spørsmåla. Framleis er det slik at gutar på yrkesretta fag har ei meir positiv haldning til fylket enn dei andre gruppene. Og framleis ønskjer jenter i større grad å studere ”mjuke” fag, medan gutane ønskjer å studere teknikk, økonomi, administrasjon og naturvitskap. Der desse skilnadene kjem tydelegast til uttrykk er likevel innanfor årets tema; reise og internasjonalisering. Her ser vi klart at jenter i større grad enn gutar ser føre seg å bu i utlandet. Vidare er det slik at elevar på allmenne fag reiser meir enn elevar på yrkesretta fag. Særleg tydeleg er dette skiljet mellom gutar yrkesfag og dei andre gruppene. Jentene på yrkesfag ønskjer i (nesten) like stor grad som elevar på allmenne fag å bu ei tid utanlands.

Tala frå spørjeskjemaundersøkinga viser at mange av elevane på yrkesfag kan tenkje seg å dra ut, særleg gjeld dette jentene. Dette kan vi illustrere med sitat frå casestudien av Stryn vidaregåande skule. Ei av jentene som vart intervjua der, seier det slik:

”Eg kjem til å flytte tilbake. Mange av venninnene mine har lyst til å flytte tilbake, men dei har i alle fall lyst til ut å oppleve verda først. Oppleve noko anna enn berre Stryn, det trur eg er veldig viktig. Reise litt, og prøve noko større” Jente, yrkesfag

Slike utsegner illustrerer resultatata frå spørjegranskinga i stor grad. Jentene i undersøkinga svara i at dei kan tenkje seg å bu eller studere i utlandet. Sett i lys av oppslag i media denne

¹¹ Paulgaard, Gry (2001) *Ungdom, lokalitet og modernitet. Om kulturbrytninger og Identitetsutforming i et kystsamfunn nordpå*. Institutt for pedagogikk, Universitetet i Tromsø

hausten om at ungdom frå Sogn og Fjordane reiser mindre på utveksling enn ungdom frå andre stadar i Noreg, kan vi konkludere med at det ikkje står på lysta. Her er det likevel skilnad på gruppene i undersøkinga. Gutar på yrkesretta fag er dei som i minst grad kan tenkje seg å bu utanlands. Utifrå spørjegranskinga kan det verke som om følgjande sitat er typisk for denne gruppa:

”For meg er det ikkje noko stort behov om at eg må flytte, liksom. Eg lika meg no ganske godt her. Men det er kjekt å sjå andre plassar òg. Å oppleve litt ting. Det er jo mange som pratar om det, da, at når dei er ferdig på skule så skal dei fære ut og reise og komme meg vekk herifrå. Sånn er ikkje eg. Eg har liksom aldri hatt den instillinga”
Gut yrkesfag

I år har vi også fokusert spesielt på entreprenørskap, der blikket særleg har vore retta mot Stryn vidaregåande skule. Her er det fleire spennande dimensjonar: Av det generelle biletet ser vi for det første at det er ein auke i andelen som har teke del i ungdoms- og elevbedrifter, samanlikna med Ungdomsbarometeret 2004. Denne auken er på 12 prosentpoeng. For det andre syner det seg at om lag 40 prosent av ungdomane i undersøkinga svarar at dei kan tenkje seg å starte eiga bedrift. Dette er òg ein auke i høve til fjoråret.

Djubdeintervjua tydar vidare på at ungdom har eit dobbelt forhold til det å bu i Stryn. Informantane gjenskapte på mange måtar ei rekkje grunnleggande myter om det å bu i på ein mindre stad. Det er òg grunn til å tru at dette har konsekvensar for framtidsplanane til ungdomane i fylket. Stryn vert framstilt som ein keisam og litt traurig plass. Likevel er det slik at ungdomen i stor grad trivst og kan tenkje seg å bu her, noko både djubdeintervjua og spørjeskjemaundersøking avslører. Dette illustrerer òg på mange måtar at ungdom analyserer seg sjølv og staden dei bur med eit medieskapt *blikk*. I dette blikket er Sogn og Fjordane smått, kjedeleg og bondsk. Å gjere noko med dette er ei stor utfordring - ikkje berre for Sparebanken Sogn og Fjordane, Innovasjon Noreg og Furore-satsinga.